

Kalendarzyk tygodniowy:

Pon. św. Gerwazego.
Wt. św. Sylwesterza PM.
Sr. św. Alojzego Gonz.
Czw. św. Paulina B. W.
Piąt. Serca Jezusowego.
Sob. św. Jana Chrz.
Niedz. św. Prospera B.

Wschód słońca: godz. 3 m. 39
Zachód słońca: godz. 8 m. 23
Dług dnia: godz. 16 m. 44
Przybyło dnia: g. 9 m. 11

Cena prenumeraty:

W ŁÓDZI:
Rocznie rb. 6 k. —
Półrocznie „ 3 „ —
Kwartalnie „ 1 „ 50
Miesięcznie „ „ 50
Odniesienie 10 k. m.
Egz. pojedynczy 3 k.

Z przesyłką pocztową:
Rocznie rb. 7 kop. 40
Półrocznie „ 3 „ 70
ZAGRANICĄ:
Miesięcznie „ 1 „ 10

Redakcyja

w Łodzi,
ul. Przejazd A 8.
Nr. telefonu 593.

ROZWÓJ

dziennik polityczny, przemysłowy, ekonomiczny, społeczny i literacki, ilustrowany

Poniedziałek, dnia 19 czerwca 1911 roku.

Kantory: własny w Warszawie, ul. Krucza A 23; w Fabianicach u p. Teodora Ninke; w Zgierzu, w aptece p. Patka.

CENA OGŁOSZEN: „Nadesłane“ przed tekstem 50 kop. za wiersz pet. Zwyczajne ogłoszenia za tekstem po 7 kop. za wiersz nonparelowy lub jego miejsce. Małe ogłoszenia po 2 kop. od wyrazu (dla poszukujących pracy po 1 1/2 kop.). Najmniejsze ogłoszenie 20 kop. Reklamy i Nekrologi po 20 kop. za wiersz petirowy. Za dołączenie prospektów 6 rub. od tysiąca egzemplarzy. ARTYKUŁY bez oznaczenia honorarium Redakcyja uważa za bezpłatne; rękopisów drobnych nie zwraca.

Redaktor lub jego zastępca przyjmują interesantów codziennie, z wyjątkiem dni świątecznych, od godziny 3 — 4-ej po południu.

PEREAT
RADYKALNY ŚRODEK
DO TĘPIENIA
WSZELKIEGO ROBACTWA
UŻYANY I ROZPOWSZECZONY
NA CAŁYM ŚWIECIE
Tow. Akc. J. D. RIEDEL
LONDYN BERLIN NOWYJORK

1321

BRISE DE MAI
MUGUET ULTRA-PERSISTANT
ED. PINAUB PARIS

2215-16-

Wychodźstwo z Królestwa Polskiego.

Pomimo wielu dość zasadniczych różnic pomiędzy stanem gospodarczym Galicji i Królestwa, obie te dzielnice Polski posiadają jedną ważną wspólną pod względem gospodarczym cechę: nadprodukcję materiału ludzkiego, czyli mają ludzi za wiele. Jak tu, tak tam, kraj nie może żywić wszystkich swoich mieszkańców i część ich znaczna musi corocznie szukać pracy i chleba po za jego granicami, przeważnie w Niemczech, których potężnie rozwijający się przemysł potrzebuje coraz więcej sił roboczych, zarówno bezpośrednio dla siebie, jak dla niemieckiego rolnictwa, któremu własne siły robocze odciąga, czerpiąc je tam, gdzie one są najtańsze. Królestwo w szczególności od Galicji znajduje się w warunkach przemysłowych i z tego powodu zjawisko wychodźstwa nie występuje tu jeszcze tak jaskrawo, ograniczając się przeważnie do powiatów nadgranicznych; niemniej atoli dosięgło ono i tu już znacznych rozmiarów i coraz bardziej wzrasta. Obraz tego zjawiska daje statystyka wychodźstwa, ogłoszona niedawno przez warszawski Urząd Statystyczny, której najznamienniejsze pozycje przytaczamy. Oczywiście nie zasługują one na zupełną wiarygodność, lecz, w braku innych, trzeba się zadowolić i tem światłem, jakie one rzucają na wędrówkę za granicę ludności robotniczej Królestwa.

Gdy w r. 1890 wyszło na zarobki do Niemiec z Królestwa tylko 17,275 osób, to w roku 1900 liczba ta wynosi już 110,284 głów i wzrasta bezustannie, bo w r. 1901 mamy już 139,664, w r. 1904: 137,701, wzrost nieco opada, lecz rok ostatni, z którego mamy tu dane, 1908 wykazuje 235,074 wychodźców.

Celem wychodźstwa były i są przeważnie, jak to już wyżej powiedzieliśmy, Niemcy, gdyż pochla-

niają one około 1/10 ogółu wychodźców. Na 137,701, którzy wyszli w roku 1904 do Niemiec, na wychodźstwo zarobkowe do wszystkich innych krajów przypada razem 15,617 osób, z tego 10,453 do Ameryki Północnej, 4,287 do Rosyi, 814 do Danii i 113 do innych krajów europejskich.

W roku 1908 stosunek ten nieco się zmienia, mianowicie wzrasta wychodźstwo do Danii i „innych krajów“; jednak nie tak bardzo zasadniczo, bo na 235,074 wywodzących do Niemiec, przypada 27,976 wychodźców do innych krajów, z tego 12,399 do Ameryki północnej, 8,155 do Rosyi, 4,196 do Danii i 3,226 do innych krajów europejskich. Przybywa przytem w tym roku jeszcze jeden rodzaj wychodźców: z jednych okolic Królestwa do innych, których w r. 1908 było 5,396.

Największej liczby wychodźców dostarczały, jak już wspomnieliśmy, gubernie nadgraniczne Królestwa, przedewszystkiem zaś gubernia kańska, z której w roku 1908 wyszło do Niemiec 105 614 osób, czyli około 45 proc. ogółu „obcызasów“; dalej szły: piotrkowska z 35,689, płocka z 32,551, łomżyńska z 14,834, warszawska z 13,369, radomska z 10,540, lubelska z 9,537, kielecka z 9,134 obcызasami. Wreszcie gubernie suwalska i siedlecka bardzo nieznaczny biorą w tym ruchu udział, bo pierwsza wykazuje 3,140, druga nawet tylko 666 obcызasów. Dat co do rozłożenia wychodźstwa do innych krajów na pojedyncze gubernie statystyka ta nie zawiera.

Najpoważniejszą przyczyną, która wywołuje w Królestwie ową nadprodukcję ludzkiej siły roboczej, a w następstwie jej wychodźstwo jest — jak i w Galicji — ogromna liczba włościan bezrolnych i bardzo małorolnych, która w dodatku ciągle wzrasta. W roku 1891 liczone włościan bezrolnych w Królestwie 849,318, w r. 1901 już 1,220,333. Dokładnego określenia liczby włościan małorolnych urzędowa statystyka nie podaje. Jak jednak liczba ta jest znaczna, możemy wnioskować z tego, że w tym czasie około 30 proc. gospodarstw włościańskich w Królestwie nie posiadało wcale koni, to jest chyba dostatecznym określnikiem małorolności.

Całej tej siły roboczej, nie mającej własnego warsztatu pracy, nie spotrzebowuje i nie może spotrzebować przemysł krajowy Królestwa, pozostaje jej więc praca najemna na roli. Wobec takiej jednak nadmiernej podaży rąk, płaca nie może być tutaj wysoka. I istotnie waha się ona w granicach 30 do 80 kop. dziennie dla mężczyzny, 20—50 kop. dziennie dla kobiet.

Nie dziwnego więc, że gdy do tych przyczyn przyłączyło się zapotrzebowanie rąk przez Niemcy i w następstwie zaofiarowanie znacznie wyższych cen za pracę przez agentów i werbowników niemieckich, chłopci z Królestwa coraz bardziej masowo zaczęli wychodzić za zarobkiem. Według tych samych urzędowych źródeł płaca robotnika rolnego w Niemczech jest najmniej dwa razy większa.

Jeżeli zaś weźmiemy pod uwagę, że w ostatnich czasach i przemysł niemiecki zaczął potrze-

bować robotnika polskiego, a zarobki w nim są jeszcze większe, bo wynoszą przeciętnie 1 rubla 77 kop. dziennie dla mężczyzny i 1 rb. 55 kop. dla kobiety — to zrozumiemy, że taka różnica w płacy zarobkowej zwyciężyła wrodzoną nieruchliwość i konserwatyzm chłopca polskiego.

W Ameryce, dokąd ta wędrówka jest jeszcze znacznie trudniejszą, różnica w płacy zarobkowej jest też odpowiednio większą, bo wynosi przeciętnie 3 ruble 10 kop. dziennie dla mężczyzny, 1 rb. 96 kop. dla kobiety, czyli przewyższa płacę w kraju cztery razy.

Wychodźstwo to sił roboczych, choć konieczne, w skutkach oczywiście ujemne, ma jednak swoje dobre strony, ściągając ono mianowicie do kraju znaczne stosunkowo kapitały. Oszczędności wychodźców przywiezione do kraju, podług dat komitetu w roku 1900 wyniosły sumę 7,928,100 rubli, w 1910 — 9,031,000 rb. w roku 1902 — 8,574 000 rb.

Sumy oszczędności wychodźców przyniesionej w roku 1908 statystyka nie podaje; biorąc jednak przy obliczeniach pod uwagę, że liczba wychodźców w tym roku w dwójnasób prawie wzrosła, a zarobki raczej podniosły się, niż obniżyły, dojdziemy do przekonania, że w roku 1908 sumy tych przyniesionych przez obcызasów do Królestwa oszczędności przeniosła 16 milionów rubli.

Następstwem tego napływu oszczędności robotników rolnych w Królestwie jest wzmocniona parcelacja gruntów dworskich i przechodzenie ich w ręce chłopskie.

W okresie od roku 1894 do 1904 obszar ogólny gruntów dworskich w Królestwie zmniejszył się o 1,200 tysięcy morgów, a cała ta ziemia prawie przeszła w ręce chłopskie, co w znacznej części umożliwiły pieniądze napływające z emigracyi.

Na Kosowem Polu.

Wzruszająca scena odbyła się dnia 17 b. m. na Kosowem Polu:

Po modłach sultana i mowach wielkiego wezyra, oraz kilku mówców duchownych, odczytane zostało irade sultańskie o ulaskawieniu przedtem skazanych 200 albańczyków i 127 bułgarów, oraz o amnestyi dla wszystkich powstanców, którzy w ciągu 10 dni złożą broń. Issa-Boletinac oświadczył się i został ulaskawiony.

Wielkie to zwycięstwo na drodze cywilizacyjnej, na drodze uczczenia wielkich idei ludzkich. Oto naród mongolski, półdziki, przed rzeziąmi którego drżała Europa wschodnia tyle wieków, dziś wyprzedza inne wielkie pierwszorzędne państwa, roszcząc pretensje do cywilizacyi. Turcy, odrodzona pod wpływem młodotarków, staje na tak wysokim szczeblu, że przebacza po pierwszej silniejszej utarce ruchowi rewolucyjnemu, a przywódców tego ruchu obdarza amnestyą. Uroczystość odbyła się na Polu Kosowem. Jest

145. Piotrkowska naprzeciw ulicy Ewangelickiej 145.

Ogólnie znana lecznica chorób zębów i jamy ustnej

lekarza d-ty H. Pruss.

Leczenie, plombowanie i wyjęcie zębów bez bólu.

Specjalne laboratorium techniczne do wprawiania sztucznych zębów.

Specjalność: plomby porcelanowe, plomby złote, złote korony, złote mosty (sztuczne zęby bez podniebienia).

Reperacje i przeróbki sztucznych zębów NA POCZEKANIU.

Uwaga!! Ceny bardzo niskie! Uwaga!!

R.B. 1,000,000

do wypożyczenia na 1 i 2 % hipotek. Tylko w większych ilościach. Warunki bardzo dogodne. Procent niski. Oferty składać w administracji „Rozwoju” pod „Milion”.

Stowarzyszenie Majstrów Fabrycznych

Nowy Rynek № 6.

Wydział rekomendacji pracy rekomenduje fachowców na wszelkie posady techniczne w każdej specjalności fabrycznej i każdego stopnia uzdolnienia. Na żądanie i przy porozumieniu udziela gwarancji za rekomendowanym. Ma obecnie: **Wolne posady:**

- 1) **Nadmajstrzego przedzalni cienkiej** na 30000 wrzecion, pierwszorz. siła ma pierwszeństwo. Pl. od 60—80 rb. tyg;
- 2) **Majstra na niciarki zdobne** (Effektzwirne) na 4 niciarki zdobne oraz gładkie, płaca od 20 do 25 rb. tygodniowo.
- 3) **Majstra na selfaktory** do przedzalni czesankowej zamiejscowej 15 Selfaktorów po 700 wrzecion. Płaca 30 do 40 rb. tygodniowo.
- 4) **Dwóch majstrów warsztatów tkackich** (Stahlmeistrów) na biały gładki bawełniany towar. Firma znaczna. Płaca 20 rb. tygodniowo.

Przewodnicz. wydz. rek. pr. **Feliks Przedpełski** Juljasza № 37, mieszk. 11.

4 pokoje frontowe

przy ulicy Piotrkowskiej № 117 do wynajęcia

Wiadomość w składzie Patefonów A. Wodzyńskiego Dzielna 20, I piętro.

Do sprzedania

żwir, piasek ostry i miarki na fary, może być zakontraktowany tylko w dużej ilości, bez dostawy, tylko na miejscu, bardzo tanio w Radzie Pabianickiej przy samej szosie. Wiadomość: ulica Rzgowska № 15 m. 1.

APTECZNY SKŁAD

w Warszawie hartowy, obrót krociowy do sprzedania. Oferty: „Hartowy” Biuro Bachweitz, Warszawa, Marszałkowska 120.

Choroby skórne, weneryczne, oraz niemoc płciowa

Dr. St. LEWKOWICZ

Leczenie elektrycznością i masażem wibracyjnym. Zachodnia 33 (obok Lombar. aka.) Przyjmuje od 9—1 i od 6—8 w., w niedziele od 9—3. Dla pań od 5—6 wiecz.

Dr. I. Lipszyc choroby dzieci.

1897 mieszka obecnie Piotrkowska 103, tel. 15-01 przyjm. do 10 r. i od 4—5 p. p.

Dr. Jelnicki

ul. Andrzeja 7. Tel. 170. Choroby skórne, weneryczne i moczopłciowe. Godziny przyjęć: panowie od g. 9—11 r. i 5—8 po poł., panie 4—5 po poł.; w niedziele i święta 8—12 r.

Dr. med. Aleksander FABIAN

Dyrektor Zakładu leczniczego „Chojny”, przyjmuje codziennie w Łodzi od 4—7 po południu ul. Rzgowska № 3 (róg Górnego Rynku). Choroby nerwowe i wewnętrzne.

Dr. L. PRYBULSKI

CHOROBY SKÓRNE. WŁOSÓW, (kosmetyka), WENERYCZNE I MOCZOPŁCIOWE I NIEMOC PŁCIOWE. Leczenie SYPHILISU EHRlich-HATA 606. Ul. Półudniowa № 2. Przyjmuje od godz. 8—1 r. i od 4—8 w., panie od 5—6 po poł.

Dr. med. LEYBERG

b. długoletni lekarz klinik wiedeńskich, powrócił. Ch. skóry, weneryczne i moczopłciowe Godziny przyjęć: 10—1 i 6—8. Dla pań 5—6, poczekalnia oddzielna. Krótka 5, telef. 26—50.

ZĘBY sztuczne od 75 k. Plomby od 50 k.

na kauczuku, złocie—bez wyjęcia korzeni. Plombowanie złotem, srebrem, porcelaną. Wyjmowanie zębów bez bólu. Przeróbka i reparacje na poczekaniu. Lek.-dent. **S. LIPOWSKI**, Piotrkowska 92.

Specjalista chorób włosów, skórnych (piegi i pryszcze na twarzy) i wenerycznych (syphilis)

Dr. S. SZNITKIND

SREDNIA № 2. Leczenie elektrycznością, masażem i kosmetyczne. Przyjmuje od 8 do 2-jej po poł. i od 4 do 9 wiecz.

Dr. GUSTAWA ZAND-TENENBAUMOWA

CHOROBY KOBIECE, SKORNE WENERYCZNE (u kobiet i dzieci) Ul. Wschodnia № 49. Przyjm. od g. 11—1 i od 7—8.

Ból głowy i Migrenę natychmiast usuwa

Migreno Nervosin Bezwarunkowo pewny i nieszkodliwy roślinny środek. Żądać w apt. i skl. aptecz. tylko oryginaln. proszków po 10 k. Pudełko 1.20 k. Główny skład Tow. Akc. L. Spiess i Syn.

Pieskowa Skała — Polska Szwajcaryja.

Klimat podgórski. Letnie mieszkania umeblowane od rb. 45—175 całe lato. Wiadomość: Warszawa Nowogrodzka 25 m. 5 od g. 6—8 wiecz. Telefonu 86-83.

Dr. S. KANTOR

specjalista chorób skórnych, włosów, wenerycznych lub dróg moczowych Gabinet Roentgenowski i światłolecznicy. Krótka 4 tel. 19-41. Leczenie SYPHILISU EHRlich-HATA 606. Przyjmuje od 8—2 i od 5—9 w. Dla pań osobna poczekalnia. 425r

Dr. L. KLACZKIN

Konstantynowska 11. Syphilis, skórne, weneryczne, choroby dróg moczowych. Leczenie SYPHILISU EHRlich-HATA 606. Przyjm. od 8—1 rano i od 5—8 w. dla dam od 4—5. W niedziele i święta tylko do 1 rano.

Dr. Bejt

Srednia. 5 Spec. Choroby skórne, włosów, weneryczne, kosmetyka. Leczenie syphilisu salwarsanem EHRlich-HATA 606. Godziny przyjęć: od 8—1 po poł. i od 4—8 w. W niedziele i święta od godz. 9—2 pp. Poczekalnia dla Pań oddzielna.

Dr. Feliks Skusiewicz

Choroby skórne i weneryczne Andrzejka 13. Przyjmuje od 4—8 po południu W niedziele i święta od g. 10—1. Telef. 26-26.

Dr. ROSENBLATT

Choroby uszu, nosa i gardła. PIOTRKOWSKA Nr. 35. Przyjmuje od 10—11 i od 5—7; w niedziele od 10—11.

Skutek świetny! W Łodzi Skład Główny L. Spiess, Piotrkowska 107.

Albert Krauss architekt

mieszka teraz przy ulicy Zielonej Nr. 19, w domu pana Modrowa.

Ważne podczas wakacji!

Jakanie, bezkotanie i wszelkie wady wymowy usuwa asystentka Zakładów szwajc. raskich, dyplomowana nauczycielka pani Wanda Moderow. Widzewska 104 m. 9/10

Przysposabiam

do egzaminów, korepetycja, poprawki uczniów szkół rządowych i wrywatnych. Przejazd 12 m. 15.

Z powodzeniem egzystująca od lat para w jednym miejscu

Piwiarnia

z kompletnem urządzeniem z powodu wyjazdu z Łodzi, jest do sprzedania. Wiadomość w piwiarni, ulica Wysoka № 27.

Tylko rubli 40 duży pokój w śródmieściu

frontowy słoneczny, umeblowany lub bez mebli do wynajęcia od Czerwca do 1-go Października. Wiadomość w adm. „Rozwoju”

Niebywała tania sprzedaż!!

W ogromnym wyborze!!!

- Palta letnie z czystego wełnianego szewiota 9.75
- Garnitury najnowsze desenie 13.50
- Spodnie nadzwyczaj trwałe 2.90
- Damskie**
- Kostiumy płócienne 7.90
- Angielskie kostiumy 11.90
- Palta angielskie z modnych materyałów 8.50
- Spódniczki 2.50

Schmechel i Rosner

Piotrkowska 100.